

Bruksela, 17 grudnia 2024 r.
(OR. en)

16983/24

ELARG 189
COWEB 218
COEST 750

WYNIK PRAC

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Do:	Delegacje
Dotyczy:	Konkluzje Rady w sprawie rozszerzenia

Delegacje otrzymują w załączeniu konkluzje Rady w sprawie rozszerzenia w wersji zatwierdzonej przez Radę 17 grudnia 2024 r.

RADA DO SPRAW OGÓLNYCH

KONKLUZJE RADY W SPRAWIE ROZSZERZENIA

1. Rada z uwagą odnotowuje komunikat Komisji z 30 października 2024 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE zawierający sprawozdania dotyczące Czarnogóry, Serbii, Albanii, Macedonii Północnej, Bośni i Hercegowiny, Kosowa*, Turcji, Ukrainy, Republiki Mołdawii (dalej „Mołdawia”) i Gruzji.
2. Rada potwierdza swoje zaangażowanie na rzecz rozszerzenia, zgodnie z **odnowionym konsensusem** w sprawie rozszerzenia zatwierdzonym przez Radę Europejską w grudniu 2006 r., z przyjętymi później konkluzjami Rady i Rady Europejskiej oraz z **Programem strategicznym UE na lata 2024–2029 z czerwca 2024 r.** Zgodnie z wcześniejszymi konkluzjami Rady i z uwzględnieniem politycznych kryteriów kopenhaskich Rada potwierdza, że konieczne jest stosowanie sprawiedliwej i rygorystycznej warunkowości, zasady indywidualnych osiągnięć oraz odwracalności. Rada podkreśla, że ważne jest zapewnienie, by UE mogła dalej i intensywniej się rozwijać, w tym zachować i zwiększyć swoją zdolność do przyjmowania nowych członków. Z zadowoleniem odnotowując, że proces rozszerzenia nabrał nowej dynamiki, Rada podkreśla, że partnerzy muszą przyjąć na siebie odpowiedzialność i wykazać wiarygodność podjętych przez siebie zobowiązań oraz wolę polityczną poprzez wdrożenie niezbędnych reform i wymierne postępy w kwestiach podstawowych.

* Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

3. Rozszerzenie jest **geostrategiczną inwestycją w pokój, bezpieczeństwo, stabilność i dobrobyt**. To siła napędowa poprawiająca społeczno-gospodarcze warunki życia obywateli Europy, zmniejszająca różnice między krajami, musi więc sprzyjać wartościom, na których opiera się Unia. Rozszerzenie UE przyniesie daleko idące korzyści społeczno-gospodarcze jej obecnym i przyszłym członkom. Zarówno UE, jak i przyszłe państwa członkowskie powinny być przygotowane na perspektywę dalszego rozszerzenia Unii. Kraje aspirujące do członkostwa muszą zintensyfikować działania na rzecz reform, zwłaszcza w dziedzinie praworządności, zgodnie z opierającym się na osiągnięciach charakterem procesu akcesyjnego i przy pomocy UE. Równocześnie UE musi przeprowadzić niezbędne wewnętrzne prace przygotowawcze i reformy, jak stwierdzono w Deklaracji z Grenady. Zwiększy to siłę UE i wzmocni europejską suwerenność.
4. Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie uwypukla znaczenie rozszerzenia jako jednego ze strategicznych priorytetów UE. Rada **potwierdza** swoje pełne i jednoznaczne zaangażowanie na rzecz **perspektywy członkostwa Bałkanów Zachodnich, Ukrainy i Mołdawii w UE**. Turcja pozostaje krajem kandydującym i jednym z kluczowych partnerów w wielu obszarach będących przedmiotem obopólnego zainteresowania. Rada przypomina, że kierunek działań podejmowanych przez rząd Gruzji stanowi zagrożenie dla europejskiej ścieżki Gruzji, prowadząc de facto do wstrzymania procesu akcesyjnego; Rada ponownie wyraża niezłomną solidarność UE z gruzińskim narodem i jej gotowość dalszego wspierania Gruzinów na ich europejskiej ścieżce oraz z żalem odnotowuje niedawne oświadczenie rządu Gruzji na temat zawieszenia procesu akcesyjnego do 2028 r.
5. Szanowanie wartości, na których opiera się UE, i dążenie do ich promowania, a także spełnienie obowiązków będących wymogiem członkostwa w UE jest nadal podstawowym warunkiem, który muszą spełnić wszyscy partnerzy aspirujący do akcesji. Trwałe i nieodwracalne osiągnięcia dotyczące reform w zakresie **kwestii podstawowych**, w tym praworządności i praw podstawowych, funkcjonowania instytucji demokratycznych, administracji publicznej i kryteriów gospodarczych, nadal są kluczowymi kryteriami oceny postępów na drodze do członkostwa w UE. Należy pilnie wdrożyć zalecenia Komisji w tych obszarach.

6. Rada przypomina, że **praworządność** jest jedną z podstawowych wartości, na których opiera się UE, jednym z kluczowych aspektów przemian demokratycznych i niezbędnym wymogiem, który należy spełnić, aby poczynić postępy na drodze do członkostwa w UE.
7. Ochrona **praw podstawowych** stanowi trzon unijnych wartości. Rada w dalszym ciągu będzie uważnie śledzić postępy partnerów w tym obszarze i przypomina, że ogólnym priorytetem jest podjęcie wiarygodnych środków eliminujących zgłoszone niedociągnięcia. W tym kontekście Rada podkreśla, że szczególne znaczenie ma obrona praw dziecka oraz praw i niedyskryminacyjnego traktowania osób należących do mniejszości i osób znajdujących się w trudnej sytuacji, takich jak Romowie, osoby z niepełnosprawnościami oraz lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe i interseksualne (LGBTI), a także osoby należące do mniejszości narodowych. Jeśli chodzi o równouprawnienie płci, Rada ponownie stwierdza, że konieczne jest zapewnienie wzmocnienia pozycji kobiet i dziewcząt oraz możliwości pełnego korzystania przez nie z praw podstawowych. Rada przypomina, że wolność wypowiedzi, ochrona dziennikarzy, wolność i pluralizm mediów to kluczowe filary demokratycznego społeczeństwa, które partnerzy aspirujący do członkostwa muszą zapewnić. Stworzenie sprzyjających warunków działania organizacji społeczeństwa obywatelskiego i silniejsza rola tych organizacji, m.in. w procesie reform, również są podstawowymi elementami dobrze funkcjonującej demokracji. Rada wzywa wszystkich partnerów do pilnego wyeliminowania zgłoszonych niedociągnięć, ze szczególnym naciskiem na rozwiązanie problemów systemowych odnotowanych przez Komisję.
8. Rada podkreśla też, że partnerzy muszą poczynić trwałe postępy we wdrażaniu kompleksowych **reform wymiaru sprawiedliwości, w walce z korupcją, w tym w działaniach na rzecz odwrócenia procesu oligarchizacji, i w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej**. Solidne wyniki w realizacji reform oraz trwałe osiągnięcia w tych kluczowych obszarach nadal mają podstawowe znaczenie.
9. **Stosunki dobrosąsiedzkie i współpraca regionalna** na Bałkanach Zachodnich to wciąż zasadnicze elementy procesu rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Rada odnotowuje, że należy kontynuować zdecydowane wysiłki na rzecz wspierania **pojednania i stabilności regionalnej**. Rada zdecydowanie zachęca partnerów do rozwiązania – zgodnie z prawem międzynarodowym i ustalonymi zasadami, w tym umową sukcesyjną – dwustronnych sporów i problematycznych kwestii zakorzenionych w dziedzictwie przeszłości.

10. Fundamentalne znaczenie ma nadal dalsze pogłębianie współpracy w kwestiach polityki zagranicznej, a zatem Rada oczekuje od partnerów pełnego przyłączenia się do unijnej **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB)**, w tym do środków ograniczających, co jest jednym z podstawowych aspektów procesu integracji z UE oraz mocnym sygnałem wskazującym na wybór strategiczny partnerów i ich miejsce we wspólnocie wartości. UE nadal wspiera partnerów i zapewnia pomoc w szczególności tym partnerom, którzy w pełni przyłączają się do WPZiB. Zapobieganie obchodzeniu unijnych środków ograniczających, w tym środków przyjętych w odpowiedzi na rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie, ma nadal pierwszorzędne znaczenie. Rada z zadowoleniem przyjmuje stałe zaangażowanie partnerów na rzecz unijnej wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO), w tym wkład większości partnerów w unijne misje i operacje.
11. Jednym z kluczowych priorytetów jest sprostanie wyzwaniom związanym z **zagrożeniami hybrydowymi**. UE jest zdeterminowana dalej pogłębiać współpracę z partnerami, m.in. w zakresie zwalczania działań polegających na manipulowaniu informacjami, w tym na dezinformacji. UE nasila współpracę z partnerami w celu przeciwdziałania fałszywym rosyjskim narracjom i dezinformacji na temat rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie.
12. Zwalczanie **terroryzmu, brutalnego ekstremizmu, radykalizacji i przestępczości zorganizowanej** ma nadal podstawowe znaczenie. Rada podtrzymuje swoje zobowiązanie do dalszego pogłębiania udanej współpracy z partnerami w tych obszarach.
13. **Nieuregulowana migracja** to wciąż pilne wyzwanie, które wymaga stałej współpracy i koordynacji działań wszystkich partnerów. Rada kolejny raz wyraża uznanie dla partnerów z Bałkanów Zachodnich za ich konstruktywną współpracę; wyraża też uznanie dla Turcji, która nie ustaje w wysiłkach, zapewniając schronienie jednej z największych na świecie populacji uchodźców.
14. Rada podkreśla, że niezwykle ważne jest to, by partnerzy dostosowali swoje **polityki wizowe** do polityki wizowej UE.

15. Rada oczekuje od wszystkich partnerów, by jasno i regularnie **informowali** swoich obywateli o korzyściach i obowiązkach wynikających z ich odnośnych ścieżek integracji z UE, a także o swoim zaangażowaniu na rzecz unijnych wartości i wymaganych reform. Jednocześnie UE zintensyfikuje swoje działania w ramach komunikacji strategicznej na temat procesu rozszerzenia.
16. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada z zadowoleniem odnotowuje, że – pomimo trwającej rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie – gospodarki większości partnerów wykazują znaczną odporność. Ważne jest, by partnerzy przyspieszyli reformy strukturalne niezbędne do zapewnienia zrównoważonego wzrostu i osiągali postępy w spełnianiu gospodarczych kryteriów członkostwa w UE.
17. UE będzie dalej rozszerzać swoje **wsparcie** na wszystkich szczeblach w celu wspierania transformacji politycznej, gospodarczej i społecznej krajów aspirujących do członkostwa w oparciu o wymierne postępy w zakresie praworządności i reform społeczno-gospodarczych oraz pod warunkiem przestrzegania przez partnerów unijnych wartości, zasad i standardów. UE będzie nadal udzielać partnerom istotnej pomocy finansowej na mocy Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) oraz Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy”, a także pomocy technicznej, w szczególności w ramach współpracy partnerskiej (twinning) i instrumentu TAIEX.
18. Rada nadal dąży do tego, żeby przybliżyć partnerów do UE, przygotowywać grunt pod akcesję i zapewniać konkretne korzyści ich obywatelom jeszcze podczas procesu rozszerzenia. Rada z zadowoleniem przyjmuje postępy w stopniowej integracji osiągnięte w ciągu minionego roku. Rada będzie dalej zachęcać do dalszego osiągania postępów w **stopniowej integracji** w sposób odwracalny i w oparciu o osiągnięcia, zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z lat 2022 i 2023 i na podstawie zmienionej metodyki rozszerzenia. Stopniowa integracja nadal zależy od dostosowywania przepisów do odpowiednich aktów unijnego dorobku prawnego. Rada podkreśla, jak ważne jest pełne wykorzystanie potencjału istniejących instrumentów prawnych. W oparciu o dotychczasowe postępy Rada oczekuje, że Komisja przedłoży jej do analizy kolejne wnioski.

19. Rada z zadowoleniem odnotowuje trwające wdrażanie **planu wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich i Instrumentu na rzecz Ukrainy**, które umożliwiają dostarczenie bezprecedensowego wsparcia finansowego i pomocy w zakresie reform. Rada z satysfakcją odnotowuje ambitne programy reform i Plan Ukrainy, które przyjęli, odpowiednio, partnerzy z Bałkanów Zachodnich i Ukraina, i przypomina, że wypłaty środków są uzależnione od skutecznego wdrożenia określonych w tych dokumentach reform. Rada z zadowoleniem odnotowuje komunikat Komisji w sprawie nowego Planu wzrostu gospodarczego dla Mołdawii i szybkie przyjęcie stanowiska negocjacyjnego Rady dotyczącego wniosku w sprawie ustanowienia Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego w Mołdawii z myślą o jak najszybszym osiągnięciu porozumienia politycznego.

CZARNOGÓRA

20. Rada z zadowoleniem odnotowuje bardzo pozytywne wyniki, jeśli chodzi o wypełnianie podjętych wiele lat temu zobowiązań dotyczących reform. Rada pochwała **cel** rządu, jakim jest kontynuowanie szybkich postępów Czarnogóry na jej ścieżce do UE, i zachęca wszystkie siły polityczne, by dalej realizowały swój ambitny plan prowadzący do zakończenia negocjacji akcesyjnych.
21. Rada z zadowoleniem odnotowuje dotychczasowe **duże postępy** w negocjacjach akcesyjnych: otwarto wszystkie 33 rozdziały negocjacyjne objęte screeningiem, a 6 tymczasowo zamknięto. Rada wyraża szczególne uznanie dla Czarnogóry za spełnienie, zasadniczo, kryteriów pośrednich określonych w rozdziałach 23 i 24 dotyczących praworządności: jest to ważny kamień milowy, który stanowi początek nowego i ostatniego etapu negocjacji akcesyjnych. Rada zachęca Czarnogórę do szybkiego spełnienia kryteriów zamykających dotyczących tych rozdziałów. Rada z zadowoleniem przyjmuje niedawne tymczasowe zamknięcie trzech rozdziałów i ma nadzieję, że zaraz po spełnieniu odpowiednich warunków będzie mogła tymczasowo zamknąć kolejne rozdziały. O ile Czarnogóra utrzyma swoje stałe postępy w działaniach reformatorskich i wdroży wymagane reformy, Rada jest gotowa rozpocząć w odpowiednim czasie przygotowania do sporządzenia traktatu akcesyjnego.

22. Rada z zadowoleniem przyjmuje postępy Czarnogóry na drodze do przywrócenia **funkcjonowania głównych organów sądowniczych**, z myślą o przyspieszeniu i nasileniu wdrażania kluczowych reform sądownictwa, przyjęciu nowych ram strategicznych i dokonaniu mianowań – w drodze przejrzystych procedur bazujących na zasługach – na szereg wciąż nieobsadzonych stanowisk. Działania te przyczyniają się do zwiększenia niezależności, rozliczalności, bezstronności, uczciwości, efektywności i profesjonalizmu systemu sądowniczego. Rada z zadowoleniem odnotowuje mianowanie nowej stałej prezes Sądu Najwyższego.
23. Rada z **zadowoleniem przyjmuje znaczne postępy** i zachęca Czarnogórę do kontynuowania wysiłków na rzecz reform, zwłaszcza w najważniejszych obszarach, takich jak wolność wypowiedzi i wolność mediów, w tym ochrona dziennikarzy oraz **walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną**, a także na rzecz reform administracji publicznej. Rada przypomina, że mimo poczynionych postępów Czarnogóra musi poprawić wyniki, jeśli chodzi o dochodzenia, ściganie i wydawanie prawomocnych wyroków skazujących oraz zajmowanie i konfiskatę mienia pochodzącego z działalności przestępczej, w tym na wysokim szczeblu. Czarnogóra powinna także poczynić postępy w kompleksowej reformie ordynacji wyborczej, w tym zmienić ustawę o finansowaniu podmiotów politycznych w celu dostosowania jej do europejskich standardów, zapewnić niezależność komisji wyborczej i przejrzystość rejestru wyborców.
24. Rada dostrzega duże postępy poczynione w obszarze zarządzania migracjami, lecz zaznacza, że konieczne jest pełne dostosowanie polityki krajowej do **polityki wizowej UE** i wzmocnienie zdolności do kontroli granic.
25. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada z zadowoleniem odnotowuje silne ożywienie gospodarki i stały jej wzrost, stabilność sektora bankowego i finansowego oraz poprawę sytuacji na rynku pracy. Rada zachęca Czarnogórę do wdrożenia niezbędnych reform strukturalnych oraz m.in. do obniżenia długu publicznego i kontynuowania działań w celu wzmocnienia zarządzania budżetem i przejrzystości polityki fiskalnej.

26. Rada odnotowuje, że **stosunki dobrosąsiedzkie** i współpraca regionalna to wciąż zasadnicze elementy procesu rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia.
27. Rada wyraża duże uznanie dla Czarnogóry za konsekwentną współpracę w kwestiach polityki zagranicznej oraz za stałe i pełne przyłączanie się od wielu lat do **unijnej WPZiB**, w tym do unijnych środków ograniczających – jest to wyraźny sygnał świadczący o strategicznym zaangażowaniu Czarnogóry na rzecz integracji z UE. Rada z zadowoleniem odnotowuje również stałe aktywne uczestnictwo Czarnogóry w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO).

SERBIA

28. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Serbia potwierdziła, iż integracja z UE jest jej strategicznym celem; Rada podkreśla jednak, że ważne jest, aby Serbia pokazała silną wolę polityczną i konsekwencję we wdrażaniu reform związanych z UE, a także aby informowała o UE w sposób obiektywny i jednoznaczny.
29. Rada z zadowoleniem odnotowuje dotychczasowy **ogólny postęp** w negocjacjach akcesyjnych – otwarto 22 z 35 rozdziałów negocjacyjnych, a 2 tymczasowo zamknięto. Rada przypomina, że postępy Serbii w obszarze praworządności i normalizacji stosunków z Kosowem nadal będą decydować o ogólnym tempie negocjacji akcesyjnych.
30. Rada zachęca Serbię do pokazania większej **woli politycznej** poprzez dalsze przyspieszenie reform i osiągnięcie konkretnych i wymiernych wyników w **kwestiach podstawowych**, w szczególności poprzez ciągle koncentrowanie się na spełnianiu kryteriów pośrednich określonych w rozdziałach 23 i 24 dotyczących praworządności. Rada z uwagą odnotowuje przyjęcie nowej strategii antykorupcyjnej i przepisów wykonawczych do ustaw w sprawie wdrożenia zmian konstytucyjnych. Z zadowoleniem odnotowując pewne postępy w walce z korupcją, Rada zauważa, że w obszarze wymiaru sprawiedliwości oraz walki z przestępczością zorganizowaną postępy są ograniczone, i ponownie stwierdza, że konieczne jest nasilenie wysiłków w tych dziedzinach, m.in. poprzez osiągnięcie solidnych wyników, jeżeli chodzi o skuteczne dochodzenia, ściganie i wydawanie prawomocnych wyroków skazujących, zamrażanie i konfiskatę mienia pochodzącego z działalności przestępczej, także na wysokim szczeblu.

31. Rada ponownie wyraża zaniepokojenie brakiem postępów w zakresie poprawy sytuacji dotyczącej **wolności wypowiedzi i niezależności mediów**; wzywa Serbię do wdrożenia przyjętych przepisów medialnych i zapewnienia ich dalszego dostosowania do unijnego dorobku prawnego i unijnych standardów, a także do aktywnego angażowania się w zapobieganie wszelkim formom dezinformacji i zagranicznych manipulacji informacjami i w zwalczanie ich we wszystkich mediach. Rada zachęca też Serbię do zadbania o to, by organizacje społeczeństwa obywatelskiego mogły działać w sprzyjających warunkach i żeby odgrywały silniejszą rolę.
32. Serbia musi również w dalszym ciągu zwracać szczególną uwagę na pełne poszanowanie **praw podstawowych** na całym swoim terytorium – w tym na ochronę najsłabszych grup społecznych, a także na niedyskryminacyjne traktowanie osób należących do mniejszości.
33. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada z zadowoleniem odnotowuje dobry poziom przygotowania Serbii do rozwoju funkcjonującej gospodarki rynkowej i zachęca ten kraj do dalszych wysiłków na rzecz zwiększenia jego zdolności do radzenia sobie z presją konkurencyjną i siłami rynkowymi wewnątrz Unii; zachęca też do wdrożenia niezbędnych reform strukturalnych. Rada z zadowoleniem przyjmuje również wzmocnioną współpracę Serbii z UE, zwłaszcza strategiczne partnerstwo na rzecz zrównoważonych surowców.
34. Rada przyjmuje do wiadomości, że według oceny Komisji Serbia utrzymuje poziom gotowości, jeśli chodzi o kryteria otwierające w **klastrze 3** (konkurencyjność i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu). Rada powróci do kwestii otwarcia klastra 3 na podstawie znacznych dalszych postępów poczynionych przez Serbię, w szczególności zgodnie z obszarami, o których mowa w pkt 29, i zgodnie z ramami negocjacyjnymi, w porównaniu z oceną przedstawioną w sprawozdaniu z 2024 r. w sprawie rozszerzenia.
35. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Serbia podtrzymuje swoje zaangażowanie na rzecz szeregu inicjatyw w ramach **współpracy regionalnej**, i zachęca ją do dalszego wzmacniania **stosunków dobrosąsiedzkich** i przyczyniania się do stabilności i pojednania ze wszystkimi partnerami w regionie.

36. Rada nieustannie podkreśla, jak ważne są: konstruktywna współpraca regionalna w **rozpatrywaniu na szczeblu krajowym zbrodni wojennych**, rozwiązanie pozostałych spraw dotyczących osób zaginionych oraz pełna współpraca z Międzynarodowym Mechanizmem Rezydualnym dla Trybunałów Karnych. Nie należy udzielać wsparcia osobom skazanym za zbrodnie wojenne ani gloryfikować czy też negować ich zbrodni.
37. Przypominając, że należyte funkcjonowanie instytucji demokratycznych to jeden z podstawowych elementów procesu przystąpienia do UE, Rada odnotowuje przygotowane przez Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) działające w ramach Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) sprawozdania z **wyborów**, które odbyły się w grudniu 2023 r. i czerwcu 2024 r. W świetle ustaleń z tych sprawozdań proces wyborczy wymaga wymiernych usprawnień i dalszych reform. Rada zdecydowanie zachęca Serbię do wypełnienia zaleceń OBWE/ODIHR i organów Rady Europy, w tym zaleceń dotyczących kluczowych aspektów procesu wyborczego.
38. Rada wyraża uznanie dla Serbii za znaczący wkład w zarządzanie mieszanymi przepływami migracyjnymi do UE i niezmiennie podkreśla konieczność osiągania dalszych postępów w zakresie procedur azylowych oraz pełnego dostosowania polityki krajowej do **polityki wizowej** UE.
39. Rada przypomina o swoim silnym oczekiwaniu, że Serbia doloży większych starań, aby w pełni przyłączać się do stanowisk w ramach **unijnej WPZiB** i do unijnych środków ograniczających, w tym środków nałożonych na Rosję i na Białoruś, i że uzna to za najwyższy priorytet. Rada apeluje także do serbskich władz, aby powstrzymywały się od działań i oświadczeń sprzecznych z unijnymi stanowiskami w zakresie polityki zagranicznej i innych kwestii strategicznych. Rada z satysfakcją odnotowuje, że Serbia udziela Ukrainie pomocy humanitarnej i innego wsparcia, i zachęca Serbię do dalszej dobrej współpracy z UE w zakresie zapobiegania obchodzeniu unijnych środków ograniczających. Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe aktywne uczestnictwo Serbii w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach unijnej WPBiO oraz istotny wkład tego kraju w te misje i operacje.

40. Serbia i Kosowo muszą dalej stale dążyć do deeskalacji, powstrzymywać się od jednostronnych prowokacyjnych działań, które mogłyby prowadzić do napięć i przemocy, a także unikać retoryki pogłębiającej podziały. Rada oczekuje, że w odniesieniu do sytuacji na północy Kosowa Serbia i Kosowo znajdą trwałe rozwiązanie, które w skoordynowany sposób zagwarantuje wszystkim obywatelom bezpieczeństwo i demokrację uczestniczącą. Rada przypomina o zobowiązaniach Serbii do poszanowania ustaleń wypracowanych w ramach dialogu podczas procesu legislacyjnego.
41. Rada ponownie zdecydowanie potępia akty przemocy, których 29 maja 2023 r. dopuścili się protestujący kosowscy Serbowie wobec obywateli, żołnierzy sił KFOR, funkcjonariuszy organów ścigania oraz przedstawicieli mediów, a także brutalny atak na kosowską policję, do którego doszło 24 września 2023 r. na północy Kosowa. Dla przemocy nie ma uzasadnienia. Rada nadal oczekuje, że Serbia będzie w pełni współpracować i podejmie wszelkie niezbędne środki, aby ująć sprawców ataków z 2023 r. i szybko postawić ich przed sądem. Rada podkreśla, że należy zapewnić pełną rozliczalność, i głęboko ubolewa, że Serbia nie podjęła w tej kwestii wystarczających działań.
42. Rada przyjmuje do wiadomości apel Serbii z września 2024 r. o udział kosowskich Serbów w przyszłych wyborach w Kosowie i o ich reintegrację we wszystkich kosowskich instytucjach, które opuścili w 2022 r. Rada ponownie zaznacza, że oczekuje, iż reintegracja ta nastąpi szybko i sprawnie, bez żadnych wstępnych warunków ze strony Serbii, zgodnie z ustaleniami wypracowanymi w ramach dialogu, z pełnym poszanowaniem ram prawnych Kosowa.
43. Rada oczekuje, że Serbia w dobrej wierze weźmie udział we **wspieranym przez UE dialogu** i bez dalszej zwłoki wypracuje kompleksowe, prawnie wiążące porozumienie z Kosowem w sprawie normalizacji stosunków zgodnie z prawem międzynarodowym i unijnym dorobkiem prawnym. Normalizacja stosunków oraz dotrzymanie zobowiązań podjętych podczas dialogu to podstawowe warunki, które obie strony muszą spełnić na europejskiej ścieżce, gdyż przy braku postępów ryzykują one utratę istotnych szans.

44. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Serbia i Kosowo niedawno potwierdziły swoje zaangażowanie w proces **normalizacji ich stosunków** i zobowiązały się do konstruktywnych działań w celu przyspieszenia tego procesu. Z zadowoleniem odnotowuje również zawarcie umowy komercyjnej z grudnia 2023 r. w sprawie dostaw energii elektrycznej na północy Kosowa i porozumienia ze stycznia 2024 r. w sprawie wzajemnego uznawania tablic rejestracyjnych.
45. Rada powtarza, że porozumienie w sprawie ścieżki normalizacji stosunków między Kosowem a Serbią oraz załącznik wykonawczy do niego, przyjęte, odpowiednio, w lutym i marcu 2023 r., muszą być w pełni przestrzegane i jak najszybciej wdrożone bez wstępnych warunków, tak jak wszystkie zobowiązania związane z UE, a także inne niezrealizowane dotąd zobowiązania, które podjęto w ramach wspieranego przez UE dialogu, prowadzonego pod przewodnictwem wysokiego przedstawiciela przy wsparciu specjalnego przedstawiciela UE. Obejmuje to również utworzenie stowarzyszenia/wspólnoty gmin zamieszkałych w większości przez Serbów na podstawie projektu statutu, który przedstawił stronom unijny mediator. Oczekuje się, że Serbia zacznie uznawać kosowskie dokumenty i symbole zgodnie z art. 1 porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków. Rada powtarza, że według przewidywań kwestia statusu wspieranych przez Serbię struktur i służb ma zostać rozstrzygnięta zgodnie z ustaleniami wypracowanymi w ramach wspieranego przez UE dialogu i zgodnie z kosowskim prawem.
46. Rada przypomina, że kryteria określone w **rozdziale 35** negocjacji akcesyjnych z Serbią zostały zmienione, tak aby odzwierciedlić obowiązki Serbii, o których mowa w porozumieniu w sprawie ścieżki normalizacji stosunków oraz załączniku wykonawczym do niego.

ALBANIA

47. Rada z zadowoleniem przyjmuje otwarcie klastra dotyczącego kwestii podstawowych na **konferencji akcesyjnej** z Albanią 15 października 2024 r. oraz niedawne otwarcie klastra dotyczącego stosunków zewnętrznych. Rada wyraża uznanie dla celu rządu, by kontynuować postępy Albanii na jej ścieżce do UE, zachęca wszystkie siły polityczne, by dalej realizowały swój ambitny plan prowadzący do zakończenia negocjacji akcesyjnych, i ma nadzieję, że zaraz po spełnieniu odpowiednich warunków będzie mogła otworzyć kolejne klustry negocjacyjne.

48. Odnotowując, że polaryzacja polityczna w Albanii wciąż negatywnie wpływa na działalność **parlamentu**, Rada przypomina, że inkluzywny i konstruktywny dialog polityczny w tym kraju ma nadal kluczowe znaczenie dla postępów we wdrażaniu reform związanych z UE.
49. Rada z zadowoleniem przyjmuje postępy we wdrażaniu reform, zwłaszcza w obszarach dotyczących **kwestii podstawowych i praworządności**. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Albania dalej wdraża reformę wymiaru sprawiedliwości, która musi zostać wzmocniona i zaowocować dalszym zwiększeniem bezstronności, niezależności i profesjonalizmu systemu sądowniczego. Rada z zadowoleniem przyjmuje również postępy w procedurze weryfikacji, a w szczególności zakończenie rozpatrywania spraw w pierwszej instancji, i zachęca Albanie do terminowego zamknięcia całości procedury. Rada powtarza, że należy w pełni respektować i wykonywać wiążące orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Rada z zadowoleniem przyjmuje do wiadomości dobre wyniki prac Wyspecjalizowanej Struktury ds. Walki z Korupcją i Przestępczością Zorganizowaną (SPAK) i odnośnych sądów, także w sprawach dotyczących korupcji na wysokim szczeblu, oraz dobre wyniki udanej współpracy z organami ścigania z UE i z państw członkowskich. Tę pozytywną tendencję należy utrzymać, także w kontekście współpracy w zakresie dochodzeń finansowych. Należy też zaostrzyć kontrole i wzmocnić zdolności w celu ochrony interesów finansowych UE. Rada przypomina, jak ważne jest, by kontynuować starania służące osiągnięciu solidnych wyników w walce z przestępczością zorganizowaną i korupcją, w tym na wysokim szczeblu. Rada z zadowoleniem przyjmuje postępy w dziedzinie reformy administracji publicznej i zachęca Albanie do dalszego wdrażania tej reformy.

50. Rada apeluje do Albanii o dalsze wzmacnianie ochrony **praw podstawowych**, w tym praw osób należących do mniejszości, i z niepokojem odnotowuje brak postępów w odniesieniu do praw tych osób oraz w odniesieniu do wolności mediów i wolności wypowiedzi. Albania musi zintensyfikować wysiłki na rzecz zwiększenia niezależności i pluralizmu mediów poprzez zwiększenie przejrzystości własności mediów i zapewnienie bezpiecznego środowiska dla dziennikarzy. Przypominając o wspólnym stanowisku UE w sprawie klastra 1, Rada z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie prawa wtórnego dotyczącego mniejszości oraz przyjmuje do wiadomości zobowiązania podjęte przez Albanie do szybkiego przyjęcia przed końcem roku i wdrożenia pozostałych przepisów wykonawczych do ustawy ramowej z 2017 r. o ochronie osób należących do mniejszości narodowych, zgodnie z europejskimi standardami i przy udziale wszystkich odnośnych zainteresowanych stron. W tym samym duchu Rada zachęca, aby kompleksowa reforma związane z sektorem gruntów i konsolidacja praw własności były wdrażane w przejrzysty sposób. Należy dalej zwiększać rolę społeczeństwa obywatelskiego i wzmacniać konstruktywne konsultacje.
51. Jeśli chodzi o **reformy ordynacji wyborczej**, Rada podkreśla, że należy wypełnić niezrealizowane zalecenia OBWE/ODIHR i Komisji Weneckiej w sposób inkluzywny i terminowy.
52. Rada uznaje postępy w dziedzinie **migracji** i zarządzania granicami, podkreśla jednak, że konieczne są dalsze postępy w zakresie procedur azytowych i pełne dostosowanie polityki krajowej do polityki wizowej UE.
53. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada z zadowoleniem odnotowuje dobry poziom przygotowania Albanii do rozwoju funkcjonującej gospodarki rynkowej i zachęca ten kraj do dalszych wysiłków na rzecz zwiększenia zdolności do radzenia sobie z presją konkurencyjną i siłami rynkowymi wewnątrz Unii; zachęca też do wdrożenia niezbędnych reform strukturalnych.
54. Rada z zadowoleniem przyjmuje stały i konstruktywny udział Albanii we współpracy regionalnej. Rada odnotowuje, że **stosunki dobrosąsiedzkie** i współpraca regionalna to wciąż zasadnicze elementy procesu rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia.

55. Rada wyraża duże uznanie dla Albanii za konsekwentną współpracę w kwestiach polityki zagranicznej, a w szczególności za stałe i pełne przyłączanie się od wielu lat do **unijnej WPZiB**, w tym do unijnych środków ograniczających – jest to wyraźny sygnał świadczący o strategicznym zaangażowaniu tego kraju na rzecz integracji z UE. Rada z zadowoleniem odnotowuje też stałe aktywne uczestnictwo Albanii w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach WPBiO oraz nowe partnerstwo w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony między UE a Albanią, które toruje drogę ku zacieśnionej współpracy w kluczowych obszarach.

MACEDONIA PÓŁNOCNA

56. Chociaż Rada z zadowoleniem przyjmuje fakt, że nowy rząd Macedonii Północnej zadeklarował, iż integracja z UE jest jego strategicznym celem, jednak przywołuje swoje konkluzje z lipca 2022 r. i odnotowuje, że Macedonia Północna nie przeprowadziła jeszcze do końca **zmian konstytucyjnych**, do których się zobowiązała. Ponawiając apel Rady Europejskiej do Macedonii Północnej o **przyspieszenie przeprowadzenia** tych zmian, Rada potwierdza swoją gotowość do zwołania następnego posiedzenia konferencji międzyrządowej bez dalszej zwłoki i bez dodatkowej decyzji politycznej, jak tylko Macedonia Północna wypełni wyżej wspomniane zobowiązanie – zgodnie ze swoimi procedurami wewnętrznymi. Gdy zmiany zostaną przeprowadzone, Rada jest gotowa otworzyć jak najszybciej pierwszy klaster negocjacyjny zgodnie z ramami negocjacyjnymi.
57. Rada zachęca wszystkie partie w **parlamencie** do zapewnienia ponadpartyjnej współpracy i położenia szczególnego nacisku na postępy we wdrażaniu reform związanych z UE.

58. Rada z zadowoleniem przyjmuje poziom przygotowań Macedonii Północnej w kluczowych obszarach. Odnotowuje, że w dalszym ciągu niezbędne są stałe i zdecydowane kroki służące przyspieszeniu wdrażania reform związanych z UE, zwłaszcza w obszarach dotyczących **kwestii podstawowych i praworządności**, w których postępy były niewielkie. Rada powtarza, że Macedonia Północna musi zapewnić niezależność, profesjonalizm, efektywność i bezstronność wymiaru sprawiedliwości oraz przeprowadzić reformę administracji publicznej. Należy wzmocnić Radę Sądownictwa zgodnie z zaleceniami przeprowadzonej w 2023 r. unijnej misji wzajemnej oceny. Należy zintensyfikować walkę z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Rada jest nadal poważnie zaniepokojona zmianami w kodeksie karnym, które mają wpływ na dużą liczbę spraw dotyczących korupcji na wysokim szczeblu. Rada apeluje do Macedonii Północnej o przyjęcie nowego kodeksu karnego, zgodnego z unijnym dorobkiem prawnym i standardami międzynarodowymi. Rada ponawia również swój apel do Macedonii Północnej o kontynuowanie działań na rzecz dalszego umacniania **praw podstawowych**, w tym praw osób należących do mniejszości lub społeczności, wolności mediów i wolności wypowiedzi.
59. Rada z zadowoleniem przyjmuje fakt, że niedawne wybory parlamentarne i prezydenckie, przeprowadzone w 2024 r., odbyły się w warunkach konkurencji, stwierdza jednak, że konieczne są dalsze postępy w zakresie **reformy ordynacji wyborczej**, w tym wypełnienie niezrealizowanych zaleceń OBWE/ODIHR i Komisji Weneckiej.
60. Rada wyraża uznanie dla Macedonii Północnej za stałą dobrą współpracę w kontekście zarządzania **migracjami**, zarządzania granicami i dostosowywania polityki krajowej do polityki wizowej UE.
61. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada z zadowoleniem odnotowuje dobry poziom przygotowania Macedonii Północnej do rozwoju funkcjonującej gospodarki rynkowej i pewne postępy w tym zakresie i zachęca ten kraj do dalszych wysiłków na rzecz zwiększenia zdolności do radzenia sobie z presją konkurencyjną i siłami rynkowymi wewnątrz Unii; zachęca też do wdrożenia niezbędnych reform strukturalnych.

62. Rada odnotowuje, że **stosunki dobrosąsiedzkie** i współpraca regionalna to wciąż zasadnicze elementy procesu rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Rada przypomina, jak ważne jest osiągnięcie wymiernych rezultatów i wdrożenie w dobrej wierze umów dwustronnych, w tym porozumienia znad Prespy z Grecją i układu o przyjaźni, stosunkach dobrosąsiedzkich i współpracy z Bułgarią zgodnie z ramami negocjacyjnymi.
63. Rada wyraża duże uznanie dla Macedonii Północnej za konsekwentną współpracę w kwestiach polityki zagranicznej, a w szczególności za stałe i pełne przyłączanie się od wielu lat do **unijnej WPZiB**, w tym do unijnych środków ograniczających – jest to wyraźny sygnał świadczący o strategicznym zaangażowaniu tego kraju na rzecz integracji z UE. Rada z zadowoleniem odnotowuje też stałe aktywne uczestnictwo Macedonii Północnej w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach WPBiO oraz nowe partnerstwo w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony między UE a Macedonią Północną, które toruje drogę ku zacieśnionej współpracy w kluczowych obszarach.

BOŚNIA I HERCEGOWINA

64. Rada z zadowoleniem przyjmuje **decyzję** Rady Europejskiej z 21–22 marca 2024 r. o **otwarcu negocjacji akcesyjnych** z Bośnią i Hercegowiną, w oparciu o zalecenie Komisji z 12 marca 2024 r. Rada oczekuje, że Bośnia i Hercegowina podejmie wszystkie odpowiednie kroki określone w zaleceniu Komisji z 12 października 2022 r., co pozwoli Radzie przyjąć ramy negocjacyjne, gdy tylko zostaną spełnione te warunki. Konieczne są dalsze wysiłki w celu realizacji 14 kluczowych priorytetów określonych w opinii Komisji w sprawie wniosku Bośni i Hercegowiny o członkostwo w UE zatwierdzonej przez Radę w 2019 r., z uwzględnieniem konkluzji Rady Europejskiej z czerwca 2022 r.

65. Rada z zadowoleniem odnotowuje zaangażowanie przywódców politycznych, które przyniosło wymierne efekty i przyczyniło się do podjęcia w marcu tego roku decyzji o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych, z żalem stwierdza jednak, że od tego czasu reformy straciły swoją dynamikę. Rada apeluje do wszystkich podmiotów politycznych, by działania Bośni i Hercegowiny ponownie skoncentrowały się na postępach na ścieżce do UE i by podjęto zdecydowane kroki w celu wdrożenia niezbędnych reform. Bośnia i Hercegowina powinna mianować głównego negocjatora i krajowego koordynatora ds. IPA w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA III), a także opracować krajowy program do celów przyjęcia unijnego dorobku prawnego. Rada przypomina, jak ważne jest zapewnienie pełnej zgodności wszystkich przyjętych ustaw z unijnym dorobkiem prawnym i europejskimi standardami, w tym z zaleceniami Komisji Weneckiej.
66. Rada z zadowoleniem przyjmuje fakt, że 6 października 2024 r. w oparciu o ogólnokrajową ordynację wyborczą sprawnie i w warunkach konkurencji przeprowadzono w Bośni i Hercegowinie wybory lokalne, tym samym realizując niektóre z zaleceń dawno wydanych przez ODIHR. W odniesieniu do **mechanizmów instytucjonalnych** ustanowionych na mocy porozumień pokojowych z Dayton Bośnia i Hercegowina musi podjąć dalsze reformy konstytucyjne i reformę ordynacji wyborczej w celu zapewnienia wszystkim obywatelom równości i niedyskryminacji, w szczególności poprzez wykonanie orzeczenia w sprawie Sejdić-Finci i powiązanego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Rada ponownie apeluje o to, by proces wdrażania ograniczonych reform konstytucyjnych i reformy ordynacji wyborczej był inkluzywny i przebiegał w drodze rzeczywistego dialogu oraz zgodnie z europejskimi standardami, w celu wyeliminowania wszelkich form nierówności i dyskryminacji w procesie wyborczym. Rada przypomina również, że niektóre orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie zostały jeszcze w pełni wykonane. Nie należy podejmować żadnych kroków, które mogłyby utrudnić wykonanie tych orzeczeń lub które pogłębiłyby istniejące podziały.
67. Rada potwierdza swoje **jednoznaczne zaangażowanie** na rzecz unijnej perspektywy Bośni i Hercegowiny jako państwa jednolitego, zjednoczonego i suwerennego. Rada wzywa wszystkie podmioty polityczne w Bośni i Hercegowinie do powstrzymania się i odstąpienia od prowokacyjnych i prowadzących do podziałów działań i retoryki, w tym kwestionowania suwerenności, jedności i integralności terytorialnej kraju, do przestrzegania zasad równości i niedyskryminacji wszystkich obywateli należących do narodów konstytutywnych i innych oraz do zaprzestania gloryfikowania skazanych zbrodniarzy wojennych, a także do aktywnego propagowania pojednania.

68. Rada w dalszym ciągu jest poważnie zaniepokojona legislacją i inicjatywami w Republice Serbskiej, które są sprzeczne z dążeniem Bośni i Hercegowiny do integracji z UE; chodzi tu m.in. o retorykę secesjonistyczną i kwestionowanie porządku konstytucyjnego tego kraju. Należy zapewnić poszanowanie suwerenności i integralności terytorialnej, porządku konstytucyjnego, w tym orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, oraz podmiotowości prawnomiędzynarodowej Bośni i Hercegowiny. Wszelkie działania przeciwko tym zasadom będą miały poważne konsekwencje.
69. Odnotowując ograniczone postępy poczynione w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości, takie jak przyjęcie poprawek o uczciwości do ustawy o Wysokiej Radzie Sędziów i Prokuratorów, Rada podkreśla konieczność wzmocnienia **praworządności**, m.in. w drodze przyjęcia nowej ustawy o Wysokiej Radzie Sędziów i Prokuratorów oraz nowej ustawy o sądach. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego muszą być w pełni respektowane.
70. Rada zauważa, że w obszarze **praw podstawowych** osiągnięto niewielkie postępy i ponownie wzywa Bośnię i Hercegowinę do znacznego zintensyfikowania działań w tym względzie. Odnotowując, że w odniesieniu do wolności wypowiedzi, wolności mediów i ochrony dziennikarzy nie poczyniono żadnych postępów, Rada wzywa Bośnię i Hercegowinę do zapewnienia pełnego poszanowania, ochrony i propagowania wolności zgromadzania się i stowarzyszania się oraz wolności wypowiedzi, a także do powstrzymania się od dalszych działań utrudniających korzystanie z tych wolności.
71. Rada z zadowoleniem odnotowuje pewne postępy w **walce z korupcją i przestępczością zorganizowaną**, w szczególności przyjęcie ustawy o zapobieganiu konfliktom interesów i ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i zwalczaniu finansowania terroryzmu, a także podpisanie z Eurojustem porozumienia o współpracy wymiarów sprawiedliwości z UE. Rada wzywa Bośnię i Hercegowinę do podjęcia dalszych zdecydowanych kroków w tych dziedzinach, m.in. poprzez osiągnięcie wyników w zakresie dochodzeń i wydawania wyroków skazujących, także na wysokim szczeblu, i przyjęcie ustawy o ochronie danych osobowych.

72. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada zachęca Bośnię i Hercegowinę do zwiększenia zdolności do radzenia sobie z presją konkurencyjną i siłami rynkowymi wewnątrz Unii; zachęca ją też do wdrożenia zalecanych reform strukturalnych.
73. Rada z zadowoleniem odnotowuje dalsze usprawnienia w zarządzaniu migracjami i apeluje do Bośni i Hercegowiny, by w pełni dostosowała swoją politykę krajową do **polityki wizowej** UE i przyjęła ustawę o kontroli granic. Rada z zadowoleniem przyjmuje postępy w negocjacjach w sprawie umowy o statusie (Frontex) i apeluje o jej szybkie podpisanie.
74. Jeśli chodzi o realizację **planu wzrostu gospodarczego** dla Bałkanów Zachodnich, Rada wzywa Bośnię i Hercegowinę do bezzwłocznego przedłożenia swojego programu reform. Jest to jeden z podstawowych wymogów ogólnych warunkujących ewentualne wypłaty w ramach Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego i w przypadku braku postępów Bośnia i Hercegowina ryzykuje utratę istotnych korzyści.
75. UE solidaryzuje się z Bośnią i Hercegowiną w związku z niszczycielskimi **powodziami** i osuwiskami, które miały miejsce 3 października 2024 r. UE zapewniła pomoc nadzwyczajną za pośrednictwem Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności, przy udziale dziesięciu państw członkowskich, oraz za pośrednictwem operacji EUFOR Althea. UE jest gotowa udzielać dalszej pomocy, stosownie do potrzeb.
76. Rada z zadowoleniem odnotowuje przedłużenie mandatu operacji **EUFOR Althea**, która w dalszym ciągu odgrywa kluczową rolę we wspieraniu władz Bośni i Hercegowiny w utrzymywaniu bezpiecznego środowiska dla wszystkich obywateli.
77. Rada powtarza, jak ważna jest stała współpraca między **podmiotami międzynarodowymi**, i wyraża poparcie dla misji Wysokiego Przedstawiciela i jego Biura dotyczącej dążeń do realizacji programu „5+2”.
78. Rada ponownie wzywa Bośnię i Hercegowinę do szybkiej ratyfikacji wszystkich regionalnych **porozumień o mobilności** w ramach procesu berlińskiego.
79. Rada wyraża uznanie dla Bośni i Hercegowiny za pełne przyłączanie się do **unijnej WPZiB**, które świadczy o wyraźnym zaangażowaniu tego kraju na rzecz integracji z UE, i zachęca go do utrzymania tej tendencji i pełnego wdrażania środków ograniczających, w tym środków nałożonych na Rosję i na Białoruś.

KOSOWO

80. Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe **zaangażowanie** Kosowa na rzecz integracji europejskiej i powiązanych reform. UE będzie dalej wspierać Kosowo w przygotowywaniu reform i ich stałym wdrażaniu, w tym reform, które dotyczą jego europejskiej ścieżki. Rada z zadowoleniem odnotowuje wejście w życie liberalizacji reżimu wizowego dla obywateli Kosowa.
81. Rada z zadowoleniem odnotowuje pewne postępy w **walce z przestępczością zorganizowaną**, w szczególności osiągnięte dzięki zacieśnionej współpracy z Europolem, ale jeśli chodzi o **walkę z korupcją** i ochronę **praw podstawowych**, postępy są ograniczone. Kosowo powinno kontynuować wysiłki na rzecz zapewnienia rozliczalności, niezależności, efektywności i uczciwości systemu sądowego i ochrony wolności wypowiedzi oraz na rzecz zagwarantowania, by przepisy w tych dziedzinach były w pełni dostosowane do unijnego dorobku prawnego i europejskich standardów. Rada podkreśla, jak ważne jest wzmocnienie administracji publicznej. Rada zachęca Kosowo do dalszych postępów, by skutecznie propagować prawa podstawowe. W tym kontekście Rada z zadowoleniem przyjmuje wykonanie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawie klasztoru w Dečani. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Kosowo utworzyło centralny sekretariat do walki z przemocą motywowaną płcią i wyznaczyło krajowego koordynatora.
82. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada z zadowoleniem przyjmuje znaczne postępy Kosowa w rozwijaniu funkcjonującej gospodarki rynkowej i zachęca Kosowo do wdrożenia niezbędnych reform strukturalnych.
83. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że zaplanowane na luty 2025 r. **wybory** parlamentarne zostaną zorganizowane zgodnie z nową kosowską ordynacją wyborczą, która uwzględnia zalecenia z kolejno przeprowadzanych unijnych misji obserwacji wyborów. Rada zwraca się do Kosowa o dalsze konsolidowanie tych ram, podkreślając, że ważne jest, aby proces wyborczy był przejrzysty, dobrze zarządzany i inkluzywny i aby przebiegał w warunkach konkurencji.

84. Rada w dalszym ciągu jest głęboko zaniepokojona sytuacją na **północy Kosowa**. Kosowo i Serbia muszą dalej stale dążyć do deeskalacji, powstrzymać się od jednostronnych prowokacyjnych działań, które mogłyby prowadzić do napięć i przemocy, a także unikać retoryki pogłębiającej podziały. Rada popiera wzmocnioną obecność sił KFOR, w szczególności na granicy wyznaczonej między Kosowem a Serbią, a także stałą obecność tych sił na moście w Mitrowicy. Niektóre nieskoordynowane działania ze strony Kosowa, w tym działania skierowane przeciwko wspieranym przez Serbię strukturom i służbom działającym w Kosowie, miały niekorzystny wpływ na sytuację kosowskich Serbów i innych społeczności i na ich dostęp do podstawowych usług publicznych i socjalnych. Rada oczekuje, że – w odniesieniu do sytuacji na północy Kosowa – Kosowo i Serbia znajdą trwałe rozwiązanie, które w skoordynowany sposób zagwarantuje wszystkim obywatelom bezpieczeństwo i demokrację uczestniczącą.
85. Rada ponownie zdecydowanie potępia akty przemocy, których 29 maja 2023 r. dopuścili się protestujący kosowscy Serbowie wobec obywateli, żołnierzy sił KFOR, funkcjonariuszy organów ścigania oraz przedstawicieli mediów, a także brutalny atak na kosowską policję, do którego doszło 24 września 2023 r. na północy Kosowa. Dla przemocy nie ma uzasadnienia. Rada odnotowuje postępowania sądowe prowadzone obecnie w Kosowie i powtarza, że należy zapewnić rozliczalność.
86. Rada potępia niedawny atak na kanał Iber-Lepenc na północy Kosowa i solidaryzuje się z ludnością dotkniętą jego skutkami. Rada oczekuje, że sprawcy ataku zostaną zatrzymani i postawieni przed sądem. W tym względzie Rada apeluje do wszystkich odpowiednich podmiotów, aby w pełni współpracowały z właściwymi organami.
87. Rada apeluje do Kosowa, aby umożliwiło reintegrację sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji i innych pracowników będących kosowskimi Serbami we wszystkich kosowskich instytucjach, które opuścili w 2022 r. Rada oczekuje, że reintegracja ta nastąpi zgodnie z ustaleniami wypracowanymi w ramach dialogu, z pełnym poszanowaniem ram prawnych Kosowa. Zgodnie z wydanym w imieniu UE oświadczeniem wysokiego przedstawiciela z 3 czerwca 2023 r. UE wdraża odwracalne środki względem Kosowa. UE będzie stopniowo znosić te środki równoległe z dalszymi działaniami podejmowanymi przez Kosowo w celu złagodzenia napięć na północy. Rada będzie nadal zajmowała się tymi sprawami.

88. Rada wyraża ubolewanie, że większość Serbów kosowskich zbojkotowała odbywające się w kwietniu 2024 r. głosowanie w sprawie odwołania burmistrzów. Bardzo ważne jest, by we wszystkich czterech gminach na północy Kosowa zorganizowano inkluzywne wybory lokalne, przy pełnym udziale kosowskich Serbów bez żadnych wstępnych warunków. Wszystkim uprawnionym obywatelom należy umożliwić skorzystanie z prawa do głosowania. Rada zachęca wszystkich kosowskich Serbów będących członkami kosowskiego parlamentu do aktywnego i konstruktywnego zaangażowania się w jego prace.
89. Rada oczekuje, że Kosovo w dobrej wierze będzie brać udział we **wspieranym przez UE dialogu** i bez dalszej zwłoki wypracuje kompleksowe, prawnie wiążące porozumienie z Serbią w sprawie normalizacji stosunków zgodnie z prawem międzynarodowym i unijnym dorobkiem prawnym. Normalizacja stosunków oraz dotrzymanie zobowiązań podjętych podczas dialogu to podstawowe warunki, które obie strony muszą spełnić na europejskiej ścieżce, gdyż przy braku postępów ryzykują one utratę istotnych szans.
90. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Kosovo i Serbia niedawno potwierdziły swoje zaangażowanie w proces normalizacji ich stosunków i zobowiązały się do konstruktywnych działań w celu przyspieszenia tego procesu. Z zadowoleniem odnotowuje również zawarcie umowy komercyjnej z grudnia 2023 r. w sprawie dostaw energii elektrycznej na północy Kosowa i porozumienia ze stycznia 2024 r. w sprawie wzajemnego uznawania tablic rejestracyjnych.
91. Rada powtarza, że porozumienie w sprawie ścieżki normalizacji stosunków między Kosowem a Serbią oraz załącznik wykonawczy do niego, przyjęte, odpowiednio, w lutym i marcu 2023 r., muszą być w pełni przestrzegane i jak najszybciej wdrożone bez wstępnych warunków, tak jak wszystkie zobowiązania związane z UE, a także inne niezrealizowane dotąd zobowiązania, które podjęto w ramach wspieranego przez UE dialogu, prowadzonego pod przewodnictwem wysokiego przedstawiciela przy wsparciu specjalnego przedstawiciela UE.
92. Obejmuje to utworzenie stowarzyszenia/wspólnoty gmin zamieszkanymi w większości przez Serbów, począwszy od przekazania – w drodze decyzji rządu Kosowa – kosowskiemu Trybunałowi Konstytucyjnemu projektu statutu, który przedstawił stronom unijny mediator. Rada powtarza, że według przewidywań kwestia statusu wspieranych przez Serbię struktur i służb ma zostać rozstrzygnięta zgodnie z ustaleniami wypracowanymi w ramach wspieranego przez UE dialogu i zgodnie z kosowskim prawem.

93. Rada przypomina, że należy zmienić program działań **specjalnej grupy ds. normalizacji z udziałem Kosowa**, tak aby uwzględnić w nim obowiązki Kosowa, o których mowa w porozumieniu w sprawie ścieżki normalizacji stosunków oraz załączniku wykonawczym do niego.
94. Rada ponownie podkreśla, jak ważne są prace **Wyspecjalizowanych Izb Sądowych ds. Kosowa i Wyspecjalizowanej Prokuratury**, i potwierdza swoje poparcie dla tych prac; zaznacza też, że jest gotowa do pomocy tym organom w wypełnianiu ich zadań.
95. Rada przypomina o znaczeniu ścisłej współpracy Kosowa z misją **EULEX**, a także innymi odpowiednimi podmiotami międzynarodowymi.
96. Rada z zadowoleniem przyjmuje kroki podjęte przez Kosowo w celu zrealizowania jego zobowiązań w ramach **CEFTA**, które w całości powinny być szybko wykonane, m.in. poprzez zniesienie decyzji Kosowa o zakazie przywozu towarów pochodzących z Serbii.
97. Rada wyraża duże uznanie dla Kosowa za zdecydowane potępienie rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie, stałe dobrowolne przyłączanie się do **unijnej WPZiB** i wdrażanie unijnych środków ograniczających, co stanowi mocny sygnał wskazujący na wybór strategiczny Kosowa i jego miejsce we wspólnocie wartości.

TURCJA

98. Zgodnie ze wszystkimi poprzednimi konkluzjami Rady i Rady Europejskiej dotyczącymi stosunków z Turcją, Rada podkreśla, że stabilna i bezpieczna sytuacja we wschodniej części Morza Śródziemnego oraz rozwijanie opartych na współpracy i wzajemnie korzystnych stosunków z Turcją są kwestiami leżącymi w **strategicznym interesie UE**.
99. UE potwierdza swoją **gotowość, by zaangażować się** wraz z Turcją – w stopniowy, proporcjonalny i odwracalny sposób – w działania w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z kwietnia 2024 r. i z zastrzeżeniem ustalonych warunków.

100. Rada z uwagą odnotowuje **konkretne kroki** podjęte w tym kontekście, takie jak zorganizowanie pierwszego dialogu wysokiego szczebla na temat handlu i przywrócenie dialogu wysokiego szczebla na temat gospodarki, a także wniosek do Europejskiego Banku Inwestycyjnego o przeanalizowanie warunków stopniowego powrotu do współpracy w obszarach priorytetowych z naciskiem na sektor prywatny. Rada z uwagą odnotowuje również kontynuację dialogów na temat polityki zagranicznej i kwestii regionalnych oraz dialogów wysokiego szczebla między UE a Turcją w obszarach sektorowych będących przedmiotem obopólnego zainteresowania, określonych w poprzednich konkluzjach Rady Europejskiej. Konstruktywne zaangażowanie ze strony Turcji będzie miało zasadnicze znaczenie dla postępów w różnych obszarach współpracy. W tym względzie – w kontekście dalszego zacieśniania współpracy między UE a Turcją – Unia Europejska przywiązuje szczególną wagę do wznowienia rozmów w sprawie rozwiązania kwestii cypryjskiej i poczynienia w ich ramach postępów.
101. Rada zauważa **poprawę stosunków** między Turcją a Grecją i oczekuje, że ta tendencja zostanie utrzymana. Rada odnotowuje deeskalację we wschodniej części Morza Śródziemnego, który to trend również należy kontynuować.
102. Rada nadal oczekuje, że Turcja jednoznacznie zobowiąże się do utrzymywania **stosunków dobrosąsiedzkich** oraz do pokojowego rozstrzygania sporów z odwołaniem się w razie potrzeby do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Zgodnie ze wszystkimi odnośnymi konkluzjami Rady i z deklaracją z 21 września 2005 r. Rada przypomina, że Turcja musi spełnić swoje obowiązki wynikające z ram negocjacyjnych, łącznie z całkowitym niedyskryminacyjnym wdrożeniem protokołu dodatkowego do układu o stowarzyszeniu w odniesieniu do wszystkich państw członkowskich. Uznanie wszystkich państw członkowskich jest kwestią o zasadniczym znaczeniu. Turcja musi unormować stosunki z Republiką Cypryjską i szanować suwerenność i integralność terytorialną wszystkich państw członkowskich UE, a także ich suwerenne prawa wynikające z prawa UE i prawa międzynarodowego, w tym z Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza.

103. Rada potwierdza pełne zaangażowanie UE na rzecz **kompleksowego rozwiązania problemu cypryjskiego**, w ramach uzgodnionych przez ONZ, zgodnie ze wszystkimi odpowiednimi rezolucjami RB ONZ, z zasadami, na których opiera się Unia, i z unijnym dorobkiem prawnym. Nadal kluczowe jest to, aby Turcja zaangażowała się i aktywnie wniosła wkład w takie pokojowe rozwiązanie, z uwzględnieniem jego aspektów zewnętrznych. UE przyjmuje z zadowoleniem niedawne kroki podjęte przez Sekretarza Generalnego ONZ na rzecz wznowienia rozmów w sprawie rozwiązania kwestii cypryjskiej i w dalszym ciągu jest gotowa odegrać aktywną rolę we wspieraniu wszystkich etapów procesu prowadzonego pod egidą ONZ, z wykorzystaniem wszelkich odpowiednich dostępnych jej środków. Rada przypomina o znaczeniu statusu Waroszy, potępia wszystkie jednostronne działania Turcji, które są sprzeczne z rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ, i ponawia apel o natychmiastowe cofnięcie tych działań. Rada wzywa Turcję do przestrzegania wszystkich odpowiednich rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ, w szczególności rezolucji nr 541, 550, 789 i 1251.
104. Przywołując konkluzje Rady i Rady Europejskiej z poprzednich lat i przypominając o międzynarodowych zobowiązaniach Turcji w tym zakresie, Rada ponownie wyraża poważne zaniepokojenie budzącą głęboki niepokój utrzymującą się sytuacją w dziedzinie **demokracji, praworządności i praw podstawowych**. Szczególny niepokój budzą utrzymujący się systemowy brak niezależności wymiaru sprawiedliwości i wywierana na ten wymiar nadmierna presja, liczne ograniczenia swobodnego i bezpiecznego wyrażania opinii, w tym w kontekście wolności mediów i rozpowszechniania informacji, a także przypadki zwolnień i zastępowania innymi osobami demokratycznie wybranych burmistrzów gmin. Rada z niepokojem odnotowuje, że organizacje społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza te zajmujące się kobietami, osobami LGBTI i prawami człowieka, w dalszym ciągu są poddawane presji. Rada powtarza swój apel, by Turcja zacieśniła współpracę z **Radą Europy** i jej odpowiednimi organami i instytucjami, zrealizowała ich najważniejsze zalecenia, w pełni wdrożyła europejską konwencję praw człowieka (EKPC) i inne międzynarodowe instrumenty dotyczące praw człowieka, których Turcja jest stroną, a także zastosowała się do wszystkich wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zgodnie z art. 46 EKPC. Fakt, że Turcja wciąż nie wykonała wyroków EKPC, budzi poważne wątpliwości co do zaangażowania tego kraju na rzecz praworządności i poszanowania praw podstawowych oraz wypełniania przez Turcję zobowiązań międzynarodowych. Rada apeluje do Turcji o pilne odwrócenie negatywnych tendencji we wszystkich tych obszarach i wyeliminowanie w wiarygodny sposób licznych poważnych niedociągnięć wskazanych w sprawozdaniu Komisji.

105. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada z zadowoleniem odnotowuje, że od połowy 2023 r. Turcja zwraca się ku bardziej konwencjonalnym i restrykcyjnym politykom gospodarczym. Rada zachęca Turcję do dalszego wdrażania polityk makroekonomicznych ukierunkowanych na stabilność i do dalszego eliminowania problemów dotyczących prawidłowego funkcjonowania gospodarki rynkowej oraz otoczenia instytucjonalnego i regulacyjnego w Turcji.
106. Oświadczenie **UE–Turcja** nadal stanowi kluczowe ramy współpracy w obszarze migracji i wciąż przynosi efekty. Turcja i UE kontynuowały współpracę na rzecz wspierania uchodźców i społeczności przyjmujących w Turcji. Rada przypomina o tym, jak ważne jest pełne i niedyskryminacyjne wdrożenie oświadczenia UE–Turcja, również w odniesieniu do Republiki Cypryjskiej, aby bez dalszej zwłoki wznowić powroty i zapobiegać przybywaniu osób o nieuregulowanym statusie. W tym kontekście Rada podkreśla również, że Turcja musi w pełni i skutecznie wdrożyć umowę o readmisji między UE a Turcją, współpracować w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych ze wszystkimi państwami członkowskimi UE i dostosować swoją politykę do polityki wizowej UE.
107. Rada przypomina, że Turcja musi spełnić obowiązki dotyczące wdrażania **unii celnej UE–Turcja**, zapewniając jej faktyczne stosowanie w odniesieniu do wszystkich państw członkowskich. Rada dostrzega niedawne postępy w usuwaniu barier handlowych i pewnych ograniczeń i oczekuje, że Turcja będzie intensywniej kontynuować prace, by usunąć pozostałe przeszkody w handlu.
108. Rada dostrzega konkretne środki wprowadzone przez Turcję w celu powstrzymania **obchodzenia** – poprzez jej terytorium – **unijnych sankcji** wobec Rosji; środki te muszą zostać wdrożone i, w stosownych przypadkach, uzupełnione dalszymi działaniami. Nadal podstawowe znaczenie ma aktywna współpraca z UE w zakresie zapobiegania obchodzeniu unijnych sankcji, w tym dotyczących produktów podwójnego zastosowania, a także zapobiegania fałszywemu tranzytowi i reeksportowi towarów do Rosji przez pośredniczące państwa trzecie, oraz w zakresie wykrywania takich zjawisk. Rada zwraca się do specjalnego wysłannika UE ds. sankcji, aby przygotował ocenę zawierającą wyniki działań podejmowanych przez Turcję w tym względzie i prezentującą możliwe sposoby zwiększenia ich skuteczności.

109. Rada uznaje, że Turcja odgrywa ważną rolę w czarnomorskiej inicjatywie zbożowej oraz w wymianie więźniów w kontekście rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie.
110. Rada głęboko ubolewa, że Turcja w bardzo niewielkim stopniu przyłącza się do **unijnej WPZiB** i że w ogóle nie przyłącza się do unijnych środków ograniczających przyjętych w odpowiedzi na rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie; Rada ponawia swój zdecydowany apel, by Turcja – uznając to za najwyższy priorytet – częściej przyłączała się do stanowisk w ramach unijnej WPZiB oraz unijnych środków ograniczających. Polityka zagraniczna Turcji w dalszym ciągu nie pokrywa się z priorytetami UE. Władze Turcji muszą zająć się tą kwestią, m.in. w ramach dialogów między UE a Turcją na temat polityki zagranicznej i kwestii regionalnych.
111. Potwierdzając konkluzje z poprzedniego roku, Rada odnotowuje, że negocjacje akcesyjne z Turcją faktycznie utknęły w martwym punkcie i nie można rozważać otwarcia ani zamknięcia żadnych kolejnych rozdziałów negocjacyjnych.

UKRAINA

112. Rada ponownie zdecydowanie **potępia rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie**, stanowiącą jawne pogwałcenie Karty Narodów Zjednoczonych, i potwierdza, że niezmiennie popiera niezależność, suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy w jej granicach uznanych przez społeczność międzynarodową oraz jej niezbywalne prawo do samoobrony. Potwierdzając zaangażowanie UE na rzecz kompleksowego, sprawiedliwego i trwałego pokoju, opartego na zasadach Karty Narodów Zjednoczonych i na prawie międzynarodowym, zgodnie z kluczowymi zasadami i celami ukraińskiej formuły pokojowej i przy założeniu, że żadna inicjatywa dotycząca Ukrainy nie może zostać podjęta bez Ukrainy, Rada ponownie deklaruje również niezachwiane zobowiązanie do zapewniania Ukrainie i jej ludności stałego wsparcia tak długo, jak długo będzie to niezbędne, i w takim zakresie, jakiego będzie wymagała sytuacja, a także zgodnie ze wspólnymi zobowiązaniami UE i Ukrainy w zakresie bezpieczeństwa podpisanymi w czerwcu 2024 r.

113. Rada potwierdza niezmiennie wsparcie UE dla Ukrainy i jej dążenia do przystąpienia do UE i wyraża uznanie dla tego kraju za jego zaangażowanie na rzecz procesu reform związanych z UE. Rada z zadowoleniem przyjmuje formalne **otwarcie negocjacji akcesyjnych** z Ukrainą w czerwcu 2024 r. i istotne postępy we wdrażaniu reform osiągnięte w ubiegłym roku pomimo wyjątkowych wyzwań spowodowanych rosyjską wojną napastniczą. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że proces screeningu przebiega zgodnie z planem, i oczekuje na jego zakończenie oraz na kolejne kroki w procesie akcesyjnym Ukrainy polegające na otwarciu kłastrów, zaczynając od klastra dotyczącego kwestii podstawowych – jak najszybciej, po spełnieniu odpowiednich warunków. Rada podtrzymuje swoje zobowiązanie do zaspokajania potrzeb humanitarnych Ukrainy, a także wspierania jej naprawy, odbudowy i rekonstrukcji, oraz wyraża zadowolenie z dostosowania Planu Ukrainy do zaleceń Komisji zawartych w jej sprawozdaniu dotyczącym Ukrainy.
114. Rada z zadowoleniem odnotowuje postępy osiągnięte w ważnych obszarach **praworządności oraz reformy wymiaru sprawiedliwości i administracji publicznej**, które w dalszym ciągu mają kluczowe znaczenie dla wzmacniania odporności Ukrainy i dla dalszych postępów w procesie rozszerzenia. Rada z satysfakcją przyjmuje trwający proces odnowy składu organów zarządzania w sądownictwie, w szczególności Wyższej Rady Sądownictwa i Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów Ukrainy, oraz Trybunału Konstytucyjnego. Wdrażanie przejrzystych i opartych na osiągnięciach procedur naboru ma w dalszym ciągu duże znaczenie i powinno być kontynuowane. Rada oczekuje na dalszy proces odnowy składu organów wymiaru sprawiedliwości, zwłaszcza Sądu Najwyższego. Rada z zadowoleniem odnotowuje również, że Ukraina ratyfikowała Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego, i zachęca ją, by podjęła dalsze kroki mające na celu zapewnienie pełnego dostosowania przepisów na szczeblu krajowym.
115. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że wprowadzono ramy ustawodawcze i instytucjonalne dotyczące **praw podstawowych**, i oczekuje ich dalszego wdrażania i konsolidacji. Rada zachęca Ukrainę do kontynuowania wysiłków na rzecz wzmocnienia wolności wypowiedzi i wolności mediów, zgodnie z zaleceniami Komisji, pomimo istniejących wyzwań spowodowanych rosyjską wojną napastniczą, w tym do kontynuowania wysiłków na rzecz utrzymania i stopniowego przywracania przejrzystego, pluralistycznego i niezależnego krajobrazu medialnego. Przeciwdziałanie zagranicznym manipulacjom informacjami i ingerencjom w informacje musi być zgodne z międzynarodowymi standardami dotyczącymi wolności wypowiedzi.

116. Rada z uwagą odnotowuje zmienione przepisy dotyczące ochrony **praw osób należących do mniejszości narodowych**. Należy kontynuować wdrażanie tych przepisów oraz realizację zobowiązań podjętych przez Ukrainę, zgodnie z unijnymi ramami negocjacyjnymi.
117. Rada z zadowoleniem przyjmuje postępy Ukrainy w działaniach zmierzających do zapewnienia niezależności i skutecznego funkcjonowania instytucji **antykorupcyjnych**. Rada zachęca Ukrainę, by nadal zajmowała się pozostałymi wyzwaniami, takimi jak ograniczenia w przepisach dotyczących postępowania karnego, braki kadrowe i wyniki w sprawach dotyczących korupcji na wysokim szczeblu, i by dalej wzmacniała antykorupcyjne ramy instytucjonalne. Dodatkowo Rada zachęca Ukrainę do dodatkowego zintensyfikowania dochodzeń finansowych i wzmocnienia środków przeciwdziałania praniu pieniędzy.
118. Jeśli chodzi o kryteria gospodarcze, Rada dostrzega wyjątkowe trudności Ukrainy w realizacji polityki pieniężnej i ogólnym zarządzaniu **gospodarczym** w obecnych okolicznościach; w tym kontekście z zadowoleniem odnotowuje, że Ukraina poczyniła pewne postępy w tworzeniu funkcjonującej gospodarki rynkowej.
119. Rada z uznaniem odnosi się do wysiłków Ukrainy mających na celu zwiększenie **bezpieczeństwa energetycznego** i niezależności dostaw w kontekście ciągłych ataków Rosji na ukraińską infrastrukturę energetyczną i cywilną. UE jest gotowa nadal udzielać wsparcia na rzecz pilnego zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego Ukrainy i wzmocnienia odporności jej systemu energetycznego oraz na rzecz odbudowy ukraińskiej infrastruktury energetycznej.
120. Rada podtrzymuje swoje zobowiązanie do dalszego pogłębiania **współpracy sektorowej UE** z Ukrainą i jej integracji z rynkiem wewnętrznym UE w oparciu o wzmocnione wdrażanie układu o stabilizacji i stowarzyszeniu między UE a Ukrainą, w tym pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu.
121. Rada z zadowoleniem odnotowuje strategiczne zaangażowanie Ukrainy na rzecz integracji z UE i bardzo częste przyłączanie się przez nią do stanowisk w ramach **unijnej WPZiB** oraz do unijnych środków ograniczających. Zachęca Ukrainę do podtrzymania tej pozytywnej tendencji i zapewnienia pełnego przyłączania się, także w zgodzie z zasadami suwerenności i integralności terytorialnej wszystkich państw.

MOŁDAWIA

122. Rada potwierdza niezmiennie poparcie UE dla Mołdawii i jej dążenia do przystąpienia do UE i wyraża uznanie dla tego kraju za jego zaangażowanie na rzecz procesu reform związanych z UE. Rada z zadowoleniem przyjmuje formalne otwarcie negocjacji akcesyjnych z Mołdawią w czerwcu 2024 r. i istotne postępy we wdrażaniu reform osiągnięte w ubiegłym roku, pomimo istotnych wyzwań spowodowanych rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie i atakami hybrydowymi wymierzonymi w Mołdawię. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że proces screeningu przebiega zgodnie z planem, i oczekuje na jego zakończenie oraz na kolejne kroki w procesie akcesyjnym Mołdawii polegające na otwarciu kłastrów, zaczynając od klastra dotyczącego kwestii podstawowych – jak najszybciej, po spełnieniu odpowiednich warunków.
123. W odniesieniu do **kwestii podstawowych** Rada podkreśla, jak ważne są stałe postępy we wdrażaniu reform, zwłaszcza w obszarze praworządności i praw podstawowych, w tym praw osób należących do mniejszości.
124. W oparciu o dotychczasowe znaczne postępy Mołdawia powinna kontynuować kompleksową **reformę wymiaru sprawiedliwości**, w tym procedury weryfikacji, a także dalej **zwalczać korupcję**, przy czym nacisk należy położyć na wzmocnienie odnośnych instytucji i osiąganie dalszych solidnych wyników w zakresie dochodzeń i wydawania wyroków skazujących, także w sprawach o korupcję na wysokim szczeblu. Rada z zadowoleniem odnotowuje systematyczne podejście Mołdawii do odwrócenia procesu oligarchizacji i zachęca do kontynuacji wdrażania odnośnego planu działania.
125. Rada przyjmuje do wiadomości wstępne ustalenia OBWE/ODIHR, z których wynika, że **wybory prezydenckie i referendum w sprawie członkostwa w UE** z 20 października były dobrze zorganizowane i przebiegły spokojnie mimo nieustannych prób stosowania przez Rosję zagranicznych manipulacji informacjami i ingerencji w informacje, po to by osłabiać procesy demokratyczne, między innymi przez wykorzystywanie lokalnych popleczników. Rada z zadowoleniem przyjmuje wynik referendum, który potwierdza zaangażowanie Mołdawii na rzecz przyszłej integracji z UE.

126. Rada wyraża uznanie dla odporności Mołdawii w obliczu bezprecedensowych rosyjskich ataków **hybrydowych** i potwierdza stałe wsparcie ze strony UE m.in. za pośrednictwem partnerskiej misji UE w Mołdawii. Zwalczanie wrogich ingerencji zewnętrznych, przeciwdziałanie dezinformacji mającej wpływ na obywateli Mołdawii oraz działania na rzecz zwiększenia frekwencji wyborczej są szczególnie ważne w kontekście zbliżających się wyborów parlamentarnych zaplanowanych na 2025 r. Przeciwdziałanie zagranicznym manipulacjom informacjami i ingerencjom w informacje musi być zgodne z międzynarodowymi standardami dotyczącymi wolności wypowiedzi.
127. Rada z zadowoleniem przyjmuje stałe postępy Mołdawii w zwiększaniu **bezpieczeństwa energetycznego** i niezależności dostaw. UE jest gotowa nadal udzielać wsparcia temu sektorowi. Mołdawia musi jeszcze bardziej przyspieszyć projekty infrastrukturalne związane z elektroenergetycznymi połączeniami międzysystemowymi, aby zmniejszyć podatność na zagrożenia strukturalne.
128. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada zwraca uwagę na znaczenie kontynuacji transformacyjnych **reform gospodarczych**, współpracy sektorowej i dalszej integracji z unijnym rynkiem wewnętrznym w oparciu o wzmocnione wdrażanie układu o stabilizacji i stowarzyszeniu między UE a Mołdawią, w tym pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu. Rada z zadowoleniem odnotowuje komunikat Komisji w sprawie nowego planu wzrostu gospodarczego dla Mołdawii, który ma wspierać reformy społeczno-gospodarcze i reformy w kwestiach podstawowych w tym kraju oraz zwiększyć dostęp do jednolitego rynku UE.
129. Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe wysiłki Mołdawii na rzecz wzmocnienia **administracji publicznej** i ram zarządzania finansami publicznymi. Należy zwiększyć zdolności administracyjne i instytucjonalne na wszystkich szczeblach. Należy podtrzymywać regularne kontakty ze społeczeństwem obywatelskim w sprawie reform.
130. Rada ponownie deklaruje swoje zdecydowane poparcie dla suwerenności i integralności terytorialnej Mołdawii w jej granicach uznanych przez społeczność międzynarodową.

131. Rada wyraża duże uznanie dla Mołdawii za konsekwentną współpracę w kwestiach polityki zagranicznej oraz za stałe działania na rzecz pełnego przyłączenia się do **unijnej WPZiB**, w tym do unijnych środków ograniczających – jest to wyraźny sygnał świadczący o strategicznym zaangażowaniu tego kraju na rzecz integracji z UE. Rada wyraża również uznanie w związku z istotną współpracą w zakresie zapobiegania obchodzeniu unijnych sankcji nałożonych na Rosję i Białoruś i z zadowoleniem przyjmuje stałe aktywne uczestnictwo Mołdawii w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach unijnej WPBiO. Zachęca Mołdawię do podtrzymania pozytywnej tendencji w zakresie przyłączenia się do polityki UE, m.in. w zgodzie z zasadami suwerenności i integralności terytorialnej wszystkich państw. Rada z zadowoleniem odnotowuje partnerstwo w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony między UE a Mołdawią, które toruje drogę ku zacieśnionej współpracy w kluczowych obszarach.

GRUZJA

132. W świetle ostatnich konkluzji Rady Europejskiej Rada ponownie deklaruje gotowość Unii do wspierania Gruzinów na ich europejskiej ścieżce. Jednocześnie ponownie wyraża poważne zaniepokojenie UE kierunkiem działań rządu Gruzji, w tym przyjęciem ustawy o przejrzystości wpływów zagranicznych, a także innego ustawodawstwa, które jest sprzeczne z wartościami i zasadami leżącymi u podstaw UE i które stanowi regres względem kroków określonych w zaleceniu Komisji dotyczącym statusu kraju kandydującego. Rada przypomina, że Rada Europejska w czerwcu i październiku 2024 r. odnotowała, że taki kierunek działań rządu zagraża europejskiej ścieżce Gruzji i de facto prowadzi do wstrzymania procesu akcesyjnego. Rada wyraża ubolewanie w związku z niedawną decyzją rządu Gruzji na temat zawieszenia przez ten kraj procesu akcesyjnego do 2028 r.
133. Rada zdecydowanie potępia przemoc stosowaną wobec pokojowych demonstrantów, przedstawicieli mediów i polityków. Władze gruzińskie muszą szanować prawo do wolności zgromadzeń i wypowiedzi oraz powstrzymać się od użycia siły. Wszystkie akty przemocy muszą zostać zbadane, a winni pociągnięci do odpowiedzialności.

134. Rada apeluje do gruzińskich władz o pilny powrót na ścieżkę integracji z UE i przyjęcie **demokratycznych, kompleksowych i trwałych reform**, zgodnie z podstawowymi zasadami integracji europejskiej. Rada podkreśla, jak ważny jest powrót do realizacji dziewięciu działań określonych w komunikacie Komisji z 2023 r. w sprawie rozszerzenia.
135. Rada jest głęboko zaniepokojona z powodu regresu w obszarze **demokracji, praworządności i praw podstawowych**. Gruzja musi zagwarantować pełne poszanowanie praw podstawowych, w tym wolności wypowiedzi i wolności zgromadzeń, a także wolności, niezależności i pluralizmu mediów **oraz praw osób LGBTI**.
136. Należy położyć kres aktom zastraszania, przemocy i dyskryminacji względem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, przywódców politycznych, działaczy obywatelskich i dziennikarzy w Gruzji. Przypominając, że **funkcjonujące społeczeństwo obywatelskie** jest jednym z kluczowych elementów każdego systemu demokratycznego, Rada apeluje do Gruzji o zagwarantowanie jej dynamicznemu społeczeństwu obywatelskiemu możliwości swobodnego działania i aktywnego udziału w kształtowaniu polityki w sposób inkluzywny i merytoryczny.
137. Rada z ogromnym zaniepokojeniem odnotowuje wstępne ustalenia OBWE/ODIHR, z których wynika, że podczas **wyborów** parlamentarnych, które zorganizowano 26 października, odnotowano szereg niedociągnięć i że wybory te przebiegały w napiętej i wysoce spolaryzowanej atmosferze. Aby poprawić warunki umożliwiające należyte funkcjonowanie instytucji demokratycznych, Rada zdecydowanie zachęca Gruzję do zbadania nieprawidłowości wyborczych i doniesień o nich oraz zarządzenia tym nieprawidłowościom, a także do wypełnienia zaleceń, które w tej i innych sprawach wydały OBWE/ODIHR i organy Rady Europy; Rada przypomina także, że kompleksowa reforma ordynacji wyborczej to element dziewięciu działań określonych w komunikacie Komisji.
138. Rada apeluje do gruzińskich władz, by podjęły konkretne działania mające na celu przezwycięzenie rosnącej **polaryzacji** i powstrzymały się od działań, które mogłyby jeszcze pogłębić napięcia polityczne, takich jak antyunijna retoryka i dezinformacja.

139. Rada wyraża ubolewanie z powodu regresu, jeśli chodzi o **funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości**, i ogólnie z powodu coraz większych ograniczeń niezależności instytucji. W dalszym ciągu konieczne są znaczne wysiłki na rzecz kompleksowej reformy wymiaru sprawiedliwości, zgodnie z europejskimi standardami i zaleceniami Komisji Weneckiej. Równie ważne jest osiągnięcie dobrych wyników w walce z korupcją i przestępczością zorganizowaną oraz wdrożenie działań na rzecz odwrócenia procesu oligarchizacji.
140. Jeśli chodzi o **kryteria gospodarcze**, Rada odnotowuje umiarkowany poziom przygotowania Gruzji do rozwoju funkcjonującej gospodarki rynkowej i ograniczone postępy w tym zakresie. Rada pochwała ciągłą realizację solidnej polityki fiskalnej i pieniężnej i zachęca Gruzję do zwiększenia niezależności banku centralnego i wdrożenia innych niezbędnych reform strukturalnych.
141. Rada wzywa Gruzję do pilnego spełnienia pozostałych kryteriów dotyczących liberalizacji reżimu **wizowego**, m.in. poprzez dostosowanie polityki krajowej do polityki wizowej UE, rozwiązanie problemu nieuzasadnionych wniosków o udzielenie azylu oraz zapewnienie zgodności z wymogami dotyczącymi praw podstawowych.
142. Rada przyjmuje do wiadomości, że Gruzja dalej wdraża **układ o stowarzyszeniu UE–Gruzja**, w tym pogłębioną i kompleksową strefę wolnego handlu.
143. Rada potwierdza poparcie UE dla **suwerenności, niezależności i integralności terytorialnej** Gruzji w ramach jej granic uznanych przez społeczność międzynarodową, i zaznacza, że UE nadal zdecydowanie opowiada się za pokojowym rozwiązaniem konfliktu i stosowaniem polityki nieuznawania i zaangażowania, w tym poprzez obecność misji obserwacyjnej UE w Gruzji.
144. Rada ponownie podkreśla swoje silne oczekiwanie co do tego, że Gruzja dołoży znacząco większych starań, aby, uznając to za najwyższy priorytet, w pełni przyłączać się do stanowisk w ramach **unijnej WPZiB** i do unijnych środków ograniczających, w tym środków nałożonych na Rosję i na Białoruś, zgodnie z zasadami suwerenności i integralności terytorialnej wszystkich państw. Rada apeluje także do gruzińskich władz, aby powstrzymywały się od działań i oświadczeń sprzecznych z unijnymi stanowiskami w zakresie polityki zagranicznej. Rada zachęca Gruzję do kontynuowania współpracy w zakresie zapobiegania obchodzeniu unijnych środków ograniczających.
-